

Wat is er te doen

Er zijn twee hoofdingangen met parkeerplaatsen (1) en (6).

In het noordelijke deel (1,2) bij Kloosterhaar voert de Heide-route langs de hoogveenkernel met op de dam een weids uitzichtpunt "De Pluus" (3). Boerderij Huiskens van Staatsbosbeheer (2) herbergt een infocentrum, open op zondagmiddag.

In het zuidelijke deel (6) zijn ook twee gemarkeerde routes door een gevarieerd veengebied met veenbossen en slangenwortel. Langs de Leidijkroute komen hier en daar gagelstruwelen voor en is een vogelkijkscherm (5) met kans op geoorde fuut, dodaars en andere watervogels.

Aan de Paterswal (4) ligt het veenmuseum "Vriezenveenseveld". Het is een kleinschalig openluchtmuseum waar met veenwoningen het vroegere wonen en werken in het veen wordt gedemonstreerd. Tevens is er een infocentrum en rijdt een klein smalspoor veentreintje. Zeer de moeite waard, zie ook www.veenmuseum.nl

Gebied kaartje met nummers:

1. Ingang Kloosterhaar. Startpunt wandelroute en kort ommetje Freek van 'n Ekkelpad 1.3 km.
2. Informatie boerderij Huiskens. Startpunt Heideroute 4.2 km.
3. Uitzichtpunt "De Pluus".
4. Veenmuseum "Vriezenveenseveld".
5. Vogelkijkscherm "t Krik-eantie" (wintertaling).
6. Ingang De Pollen, startpunt Leidijkroute 4.4 km en Streujensroute 4.6 km.

De seizoenen

Elk seizoen geeft een eigen kleurenpalet dat gevormd wordt door een geheel van wolkenlucht, veenplassen, veenmos- sen, berken, gagel en heidesoorten met als bindende factor pijpenstrootje in diverse kleurtinten van groen naar licht- bruin. De weidsheid en rust maken indruk. En dat alles met een nauwelijks verstoorte 'gave' horizon.

In het voorjaar en de zomer zijn er broedvogels als blauw- borst, roodborsttapuit, geoorde fuut, wielewaal en geelgors. Van de planten valt vooral het witte vruchtpluis van eenarig wollegras en veenpluis op.

In de zomer jaagt de boomvalk actief op grote libellen. Langs de wandelpaden groeit zonnedaauw en witte snavelbies. Ook is de levendbarende hagedis te vinden. Alleen in het vochtige zuidelijke gebied groeit de slangenwortel.

In de late herfst is er kans op overnachtende en doortrek- kende kraanvogels. In het gebied overnachten 's winters grote aantallen rietganzen die overdag in de wijde omtrek foerageren. Andere wintergasten in het gebied zijn blauwe kiekendief, eveneens op een gezamenlijke slaapplek, en klapekster.

Colofon

Voor meer informatie over dit gebied en Natura 2000 zie de website www.knnv.nl/natura2000. Dit project wordt uitgevoerd in het kader van het Programma Draagkracht Natuur van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Deze brochure is gemaakt in opdracht van de KNNV (www.knnv.nl), het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg (www.nhgl.nl) en KNNV Uitgeverij (www.knnvuitgeverij.nl) door drukkerij ESED (www.esed.nl). Met dank aan RAVON, SOVON, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Kaart Topografische Dienst. Foto's: Herman Stevens, Saxifraga-Edwin Winkel.

De Europese Unie heeft een zeer gevarieerde en rijke natuur die van grote biologische, esthetische en economische waarde is. Om deze natuur te behouden heeft de Europese Unie het initiatief genomen tot Natura 2000. Dit is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden. In Nederland gaat het om 162 gebieden.

Het doel van Natura 2000 is het behoud en het herstel van de biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa. De Europese Unie wil door middel van de Natura 2000 gebieden bedreigde en waardevolle typen leefgebieden en soorten in stand houden en zo mogelijk herstellen.

Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de KNNV gebruikt of gereproduceerd worden.

Het netwerk Natura 2000

Engbertsdijks- venen

De Engbertsdijksvenen vormden van oorsprong één geheel met de venen van Vriezenveen en Bergentheim. Aan de noord- en west- zijde reikten deze venen tot de dalen van Vecht en Regge. Aan de oostzijde liggen de Twentse stuwwallen van Geesteren en Tub- bergen. Midden in dit veengebied ligt de enclave Sibculo op een hogere zandrug.

Ongeveer 9.000 jaar geleden ving de veenvorming aan in af- voerlose laagten. In de eerste periode van veenvorming ontwik- kelden zich broekbosveen en zeggenvveen onder invloed van hoge grondwaterstanden. Later kwam de hoogveenvorming op gang. Hoogveen bestaat uit ondermeer afgestorven veenmossen die in lagen worden afgezet.

Vanuit het klooster van Sibculo is het veen uiteindelijk in gebruik genomen door de mens. De namen Kloosterhaar en Paterswal herinneren aan deze periode. Vanuit het zuiden begon de ontgin- ning door de bewoners van Vriezenveen. Inmiddels zijn de meeste venen in de periode 1850-1950 afgegraven, alleen de kern van de Engbertsdijksvenen kon worden gered. Het Natura 2000 gebied Engbertsdijksvenen omvat in totaal ongeveer 1.000 hectare.

Natuurwaarden

De Engbertsdijkerven zijn in ons land van grote betekenis door de aanwezige kern met levend hoogveen. Hoogveen ontstaat op die plaatsen waar het regenwater de belangrijkste factor is voor de groei van planten. Dit treedt op op die plaatsen waar de moerasbegroeiing in het water zo hoog is gegroeid dat de begroeiing alleen onder invloed staat van het voedselarme en vrij zure regenwater. Dat zijn de ideale plaatsen voor veenmossen. Er zijn veenmossen die vooral in het water groeien zoals het waterveenmos. En er zijn veenmossen die vooral boven het wateroppervlak in veenbulten groeien zoals het roodgekleurde hoogveenmos.

kraanvogel

rietgans

Op deze bulten groeien daarnaast andere specifieke plantensoorten zoals lavendelheide, zonnedauw, eenarig wollegras, en kleine veenbes. In de veenslenken groeien weer andere soorten als witte snavelbies. Actieve hoogvenen zijn thans zeer zeldzaam in ons land en behoren ook tot de prioritaire habitattypen binnen de Natura 2000 gebieden. Ook de 15 ha. grote centrale kern in de Engbertsdijkerven wordt gerekend tot dit prioritaire habitatype actief hoogveen.

Door het creëren van voedselarme en permanent natte omstandigheden is het mogelijk om hoogveenvorming te laten plaatsvinden. In de Engbertsdijkerven zijn waar mogelijk dijken aangelegd die het regenwater moeten vasthouden. In dit water start de hoogveenvorming met een begroeiing van vooral waterveenmos. In de Engbertsdijkerven liggen veenbossen die ook tot een prioritaire habitatype worden gerekend. Veenbossen liggen op de uitgeveende zandbodems in het zuidelijk deel van de Engbertsdijkerven. Het mooiste voorbeeld bestaat uit kwijnende zachte berk, met veenmossen en eenarig wollegras. Bijzonder is hier de slangenwortel, die vanuit poelen steeds verder het bos in groeit. Op en rond de venen liggen droge tot vochtige heidebegroeiingen met struikheide, kraaiheide en dopheide.

De veenplassen vormen een geschikte broedplaats voor geoorde fuut en dodaars, waarvan soms enkele tientallen paren geteld worden. Tijdens de winterperiode is er een grote slaapplek van toendrarietganzen in het gebied (soms 10.000 ex.). Ook trekkende kraanvogels blijven af en toe in het gebied rusten, een voor ons land zeldzaam verschijnsel. In het gebied broeden ook enkele paren nachtzwaluwen, vele tientallen roodborsttapuiten en een enkel paapje. In de winter komen blauwe kiekendieven slapen in het veen en is het beeld van een klapekster op een eenzame den of berk karakteristiek.

In de Engbertsdijkerven leven heikikkers, waarvan de juvenielen regelmatig als prooi dienen voor jonge adders. Voor adders vormen de Engbertsdijkerven een kerngebied. De levendbarende hagedis is er een algemene verschijning en incidenteel wordt de gladde slang er waargenomen. In de voedselarme venetjes treffen we ook de poelkikker aan. In de paartijd zijn de felgroene mannetjes herkenbaar aan de gele zweem over de kop.

veenpluis

nachtpauwoog met eitjes

Beheer en ontwikkeling

Sinds de eerste aankopen in de jaren vijftig van de vorige eeuw zijn maatregelen genomen om het regenwater meer vast te houden. Voor veengroei is het essentieel dat een hoge en stabiele waterstand over het jaar wordt gerealiseerd. Daarvoor zijn veendijken door het gebied aangelegd en afwateringen gedempt. Twee oude wegen zijn bekleed met folie, en daarna afgedekt met veen. Door de landbouwkundige ontwateringen in de omgeving treedt ondergronds waterverlies naar de omgeving op. Dit is een probleem dat in de toekomst aandacht zal krijgen.

heidekikker

Het Geesters Stroomkanaal stroomt aan de zuidzijde langs de venen. Dit kanaal ontwaterd de laaggelegen kom achter Langeveen. Door de diepte heeft het kanaal ook een grote invloed op de waterhuishouding in de Engbertsdijkerven.